

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З
ДИСЦИПЛІНИ**

«Соціологія особистості та девіантної поведінки»

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 054 Соціологія

освітня програма Соціально-політичні та маркетингові дослідження

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

УКЛАДАЧ: к. соціол. наук, доц. Чернявська О.В.

З М І С Т

1	Робоча програма навчальної дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки»	3
2	Плани семінарських занять	16
3	Завдання для самостійної роботи	22
4	Завдання для контрольної роботи, що передбачена навчальним планом	24
5	Питання для підсумкового контролю знань	26
6	Критерії оцінювання знань та вмінь студентів	27

III

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з
науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

«___» _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціологія особистості та девіантної поведінки»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 054 Соціологія

освітня програма Соціально-політичні та маркетингові дослідження

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

«15» червня 2022 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Чернявська О. В. кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій
соціологічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Протокол від « » 2022 року № .

В.о. завідувача кафедри
політичної соціології

(підпис)

В'ячеслав НІКУЛІН

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю»

Гарант освітньо-професійної програми «Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю»

(підпис)

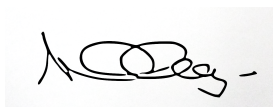
Олена МУРАДЯН

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Протокол від « » 2022 року № .

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Юлія СОРОКА

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів рівня вищої освіти «бакалавр» спеціальності (напряму) – 054 «Соціологія».

спеціалізації – «Соціально-політичні та маркетингові дослідження».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни:

- розкриття змісту предмету соціології особистості, освоєння теоретичних знань про сутність особистості, об'єктивні і суб'єктивні фактори її формування, її місце в суспільстві, ставлення до дійсності, до інших людей, до себе, про умови, характер і спроможність активної участі в суспільному житті;

- розкриття змісту предмету та об'єкту соціології девіантної поведінки та соціального контролю як спеціальної соціологічної теорії, її структури, поглиблене ознайомлення студентів з поняттям девіантної поведінки як соціального явища і проблеми соціології, основних типів та видів девіантної поведінки, вивчення соціологічних методів дослідження девіантної поведінки та їх специфіки, а також формування чітких уявлень про соціальний контроль як особливий механізм соціальної регуляції поведінки і підтримки порядку в суспільстві.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни.

- уточнити сукупність ознак, що характеризують людину як соціальну істоту; дати уявлення про основні соціальні типи особистості; виявити взаємозв'язок особистості і основних цінностей суспільства; обкреслити основні особистісні типи в службово-домашній і ринковій цивілізаціях; розглянути основні проблеми сучасного суспільства з точки зору самореалізації людини у ньому; показати специфіку психологічного і соціологічного підходів до проблеми особистості; викласти основні соціологічні теорії особистості; обґрунтувати можливе вирішення проблеми гармонійного розвитку особистості.

- надати студентам базові знання для вивчення девіантної поведінки та соціального контролю, розкрити специфіку соціологічного погляду на девіантну поведінку та соціальний контроль, навчити студентів розуміти та використовувати категоріальний апарат соціології девіантної поведінки, розглянути і проаналізувати основні види і типи девіантної поведінки в сучасному українському суспільстві, їх причинно-наслідковий зв'язок виникнення, специфіку, загальносвітові тенденції, а також заходи з профілактики і боротьби з ними, сформулювати і закріпити теоретичні та практичні навички емпіричного дослідження і аналізу основних видів девіації.

1.3. Кількість кредитів – 5.

1.4. Загальна кількість годин – 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
-	5-й
Семестр	
	9-й
Лекції	

	10 год.
Практичні, <i>семінарські</i> заняття	
	10 год.
Лабораторні заняття	
	0 год.
Самостійна робота	
	130 год.
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу «Соціологія особистості та девіантної поведінки» студент має **знати:**

- основні категорії й поняття соціології особистості;
- загальну характеристику особистості як цілісної системи та її складових елементів;
- теоретико-методологічні підходи до аналізу особистості;
- сутність, зміст та особливості соціалізації особистості;
- основні теоретичні підходи, концепції та особливості і соціалізації;
- основні категорії й поняття соціології девіантної поведінки та соціального контролю;
- характеристики загальної теорії соціології девіантної поведінки та соціального контролю, об'єкт, предмет соціології девіантної поведінки, основні питання і напрями теоретичних, прикладних досліджень;
- основні теоретичні підходи до розгляду девіації як соціального феномена;
- соціальні характеристики та соціальні ефекти девіації;
- чіткі уявлення про соціальний контроль, його функції, елементи, методи, принципи, типи, форми та інститути впровадження і підтримки, що функціонують в світі та сучасному українському суспільстві;
- основні види і типи девіантної поведінки в сучасному українському суспільстві, їх причини, специфіку, динаміку, загальносвітові тенденції;
- методологію соціологічних досліджень особистості та девіантної поведінки.

Уміти:

- пояснювати, оцінювати, узагальнювати знання про особистість в контексті існуючих теоретико-методологічних підходів;
- володіти основними соціологічними термінами, якими оперує соціологія особистості як галузева соціологія, користуватися ними під час виступів на семінарах, в дискусіях, диспутах тощо;
- користуватися всіма доступними джерелами знань; самостійно добирати матеріал до есе, доповіді, самостійної роботи;
- аналізувати та оцінювати соціальні явища та процеси за допомогою категорій, понять соціології девіантної поведінки та соціального контролю;
- розуміти та обґрунтувати різноманітні форми / види прояву девіантної поведінки за допомогою різних теоретичних підходів, як соціологічних так і несоціологічних;
- описати девіантне явище як соціальний процес;
- отримувати інформацію самостійно: працювати з першоджерелами та інтернет-ресурсами;
- застосовувати на практиці теоретичні знання про девіантну поведінку людей в різних соціальних практиках (зокрема, пр. аналізі реклами, соціальної комунікації, маркетингової комунікації, публікацій ЗМК тощо) на рівні організації, регіону, країни, світу, а також офф-лайн/ он-лайн.

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Володіння основними методами, способами і засобами одержання, зберігання, переробки інформації, мати навички роботи з комп'ютером.

ЗК06. Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя..

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність оперувати базовим категоріальним апаратом соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

СК02. Здатність до опановування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога, фахівця у сфері реклами, зв'язків з громадськістю.

СК09. Уміння обговорювати професійні проблеми, відстоювати свою точку зору, пояснювати сутність явищ, подій, процесів, робити висновки, давати аргументовані відповіді.

СК12. Здатність брати участь у створенні ефективної комунікаційної інфраструктури організації, забезпеченні внутрішньої і зовнішньої комунікації, в тому числі з державними установами, громадськими організаціями, комерційними структурами, засобами масової інформації; брати участь у формуванні та підтримці корпоративної культури.

СК13. Здатність брати участь у плануванні, підготовці та проведенні комунікаційних кампаній та заходів відповідно до цілей і завдань організації на основі результатів досліджень.

Програмні результати навчання:

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології, реклами, зв'язків з громадськістю в професійній діяльності.

РН02. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних явищ у контексті професійних завдань в сфері соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ

у контексті професійних завдань в сфері соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

РН05. Вільно спілкуватися державною та іноземною / іноземними мовами усно і письмово з професійних питань.

РН07. Вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

РН08. Обґрунтувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН10. Володіння навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

РН11. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців і нефаківців.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Соціологія особистості: дослідження особливостей існування та розвитку особистості у сучасному суспільстві.

Тема 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічні концепції особистості.

Об'єкт і предмет соціології особистості та її основні проблеми. Ключові поняття та терміни. Поняття «людина», «індивід», «особистість». Порівняльний аналіз понять «індивід» та «індивідуальність». Особливості соціологічного аналізу особистості. Особистість як комплекс соціальних якостей індивіда. Основні критерії особистості.

Тема 2. Соціалізація та самореалізація особистості.

Соціалізація особистості: сутність. Формування особистості у процесі її соціалізації. Агенти соціалізації. Соціальна адаптація та інтеріоризація як *етапи соціалізації*. Соціальний статус і соціальні ролі особистості. Соціальна структура та типи особистості (ідеальний, базовий, реальний). Стиль, спосіб, ставлення до життя та *життєві стратегії* особистості у суспільстві, що трансформується / в умовах COVID19. Соціальна поведінка особистості. Соціальна дія та соціальна взаємодія. «Життєвий успіх». Маргінальна особистість та девіантна особистість як соціальні феномени.

Розділ 2. Соціологія девіантної поведінки: теоретичні основи, основні види та соціологічні методи дослідження девіантної поведінки.

Тема 3. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія.

Об'єкт та предмет соціології девіантної поведінки. Основні напрямки досліджень соціології девіантної поведінки. Становлення соціології девіантної поведінки і соціального контролю як спеціальної соціологічної теорії (теоретичні засади та підходи до вивчення девіантної поведінки): зародження девіантологічної думки, основні теоретичні неосоціологічні концепції девіантної поведінки (біологічні, психологічні), соціологічні підходи до вивчення девіантної поведінки

Історичний досвід емпіричних досліджень девіантної поведінки в соціології (А. Кетле, А. Геррі, Ч. Бут, Е. Дюркгейм; А. Паран-Дюшатле, Г. Зіммель; А. Геррі, Д. Белл і ін.; С. Моравіцкого, Г. Гребенкіна, А. Габіані; П. Обозненко, Є. Тарновський, Б. Пятницький, І. Фукс, Н. Бруханський, М. Гернет і ін.). Соціологічні методи дослідження девіантної поведінки (якісні і кількісні методи).

Тема 4. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві : проблема vs виклик vs різноманіття?

Що є девіація? Девіація та соціальні норми. Сутність соціальної норми і її види (правові, моральні, політичні та ін.). Функції соціальних норм. Соціальні норми і цінності. Природа девіації. Основні компоненти девіації. Девіантна, делінквентна, кримінальна поведінка. Основні види девіантної поведінки. Девіація як процес (за Н. Смелзером). Девіантна поведінка і соціальний контроль. Структура соціального контролю. Методи соціального контролю. Санкції соціального контролю та їх види (позитивні, негативні, формальні, неформальні). Формальний і неформальний соціальний контроль. Ефективність соціального контролю.

Тема 5. Основні види девіантної поведінки.

- *Злочинна поведінка як вид девіантної поведінки.*

Поняття «злочин» і «злочинність». Закономірності злочинності. Злочинність в кризовому суспільстві. Злочинна субкультура. Типологія та класифікація кримінальних дій. Злочин і система правосуддя. Смертна страта. Стан злочинності в світі і в Україні: тенденції і перспективи. Профілактика і боротьба із злочинністю.

- *Насильство як вид девіантної поведінки.*

Поняття насильства: психологічний, юридичний, соціологічний аспект. Нелегальні і легальні

форми насильства. Види насильства: насильство відносно особи, групи, суспільства.

Насильство в сім'ї (до дітей, жінок, людей похилого віку. *Насильство за гендерною, расовою, віковою, релігійною та іншим ознакам.* *Інформаційне «насилля»:* маніпуляції та цілеспрямовані дії суб'єктів інформаційного простору до обмеження суспільства, викривлення інформації, тощо. *Торгівля людьми* як форма фізичного насилля. *Булінг* як вид соціально-психологічного насилля. *Екстремізм, тероризм і війна* як форми насильства. Боротьба і попередження насильства на всіх рівнях суспільства: правовий і моральний аспект.

- *Суїцид як вид саморуйнівної девіантної поведінки.*

Філософський, соціологічний, психологічний, етичний, медичний, юридичний, релігійний і культурологічний аспекти пояснення самогубства. Форми самогубства. Стадії самогубства. Класифікація самогубств Е. Дюркгейма та ін. Причини суїцидальної поведінки. Світова динаміка самогубств в XX-XXI ст.. Зв'язок суїцидальної поведінки з іншими видами соціальних відхилень. Вплив Інтернет-технологій та соціальних мереж на суїцидальні настрої та поведінку. Заходи по попередженню самогубств. Допомога суїцидентам.

- *Соціальні адикції в фокусі соціології особистості та девіантної поведінки.*

Поняття про адикцію: сутність, механізм дії; види та форми; етапи адекватної поведінки. Адикції та соціальні девіації. *Наркоманія як вид девіантної поведінки.* *Тютюнопаління вид девіантної поведінки.* *Алкоголізм вид девіантної поведінки.* *Ігрова залежність.* *Комп'ютерна залежність серед підлітків і молоді.* *Інтернет залежність і її наслідки:* психологічні, соціальні, фізичні. Інші види адикцій (залежність від їжі, шопоголізм, трудовогоголізм, сексуальні залежності, фітнес залежність і т.п.). Боротьба і попередження адкцій.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Соціологія особистості: дослідження особливостей існування та розвитку особистості у сучасному суспільстві.												
Тема 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічні концепції особистості.	-	-	-	-	-	-	23	2	1	-	-	20
Тема 2. Соціалізація та самореалізація особистості.	-	-	-	-	-	-	23	2	1	-	-	20
Разом за розділом 1	-	-	-	-	-	-	46	4	2	-	-	40
Розділ 2. Соціологія девіантної поведінки: теоретичні основи, основні види та соціологічні методи дослідження девіантної поведінки.												
Тема 3. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія.	-	-	-	-	-	-	29	2	2	-	-	25

Тема 4. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві : проблема vs виклик vs різноманіття?	-	-	-	-	-	-	29	2	2	-	-	25
Тема 5. Основні види девіантної поведінки.	-	-	-	-	-	-	46	2	4	-	-	40
Разом за розділом 2	-	-	-	-	-	-	104	6	8	-	-	90
<i>Усього годин</i>	-	-	-	-	-	-	150	10	10	-	-	130

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічні концепції особистості.	-	1
2	Тема 2. Соціалізація та самореалізація особистості.	-	1
3	Тема 3. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія.	-	2
4	Тема 4. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві : проблема vs виклик vs різноманіття?	-	2
5	Тема 5. Основні види девіантної поведінки.	-	4
	<i>Разом</i>	-	10

5. Завдання для самостійної роботи (з/ф)

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Підготовка до семінарів: робота з інтернет-ресурсами, опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до усної відповіді (за темами), конспектування прочитаних наукових та тематичних джерел.	35
2	Підготовка до к/р №1	25
3	Підготовка до к/р №2	25
4	Підготовка реферату	15
5	Підготовка до екзамену	30
	Разом	130

6. Індивідуальні завдання

На заочній формі навчання НП передбачено індивідуальне завдання – реферат.

7. Методи навчання

Види навчальної діяльності (змішане навчання, лекцій, семінарські заняття)

Тема	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Основні напрями дослідження соціології особистості.					
Тема 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічні концепції особистості.	інформаційна (тематична), вступна	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Соціалізація та самореалізація особистості.	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Розділ 2. Соціологія девіантної поведінки: теоретичні основи, основні види та соціологічні методи дослідження девіантної поведінки.					
Тема 3. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія.	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - робота з кейсами; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 4. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві : проблема vs виклик vs різноманіття?	інформаційна (тематична), підсумкова	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - робота з кейсами; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 5. Основні види девіантної поведінки.	інформаційна (тематична)	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу	- тексти; - відеоконференція

Форми навчання: лекції (розкриваються принципові та найбільш важливі аспекти визначених питань тем) із застосуванням мультимедійних засобів навчання; інтерактивні семінари з елементами теоретичних дискусій; поглиблена самостійна робота студентів включає вивчення додаткової літератури, усні виступи, підготовку презентацій та написання двох контрольних робіт і реферату, а також робота студентів з першоджерелами та Інтернет-ресурсами.

8. Методи контролю

Контроль знань з навчальної дисципліни визначає відповідність рівня отриманих студентами знань, вмінь та навичок вимогам нормативних документів з вищої освіти.

Поточний контроль. Студенти одержують бали за підготовленість і роботу на семінарах (презентація рефератів, виконання к/р, колективне обговорення тематичних питань). Навчальним планом передбачена 2 к/р і реферат. Контрольні роботи: к/р № 1 – тест з розділом 1 курсу, к/р № 2 – тест за розділом 2 курсу.

Підсумковий контроль навчальних досягнень студентів відбувається на письмовому *екзамені* у комбінованій формі (тест та два теоретичних питання). За підсумками роботи виставляється підсумкова семестрова оцінка у відповідності зі шкалою оцінювання.

9. Схема нарахування балів

Розподіл балів, які отримують студенти (з/о форми навчання)_ ЗССК , ЗСПМ (підсумковий семестровий контроль в формі екзамену)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2			Контр.-на робота, передбаче на НП №1	Контр.-на робота, передбаче на НП №2	Рефера т	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	20	20	10	60	40	100
2		2	2	2						

T1, T2 ... – теми розділів.

Критерії оцінювання поточного контролю, контрольних робіт та екзамену

Критерії оцінювання поточного контролю

- 2 бали** – виступ з доповіддю, яка самостійно підготовлена за темою семінарського заняття (ДЗ), містить змістовний цікавий інформаційний матеріал + супроводжується самостійними коментарями/ висновками з елементів критичного мислення, викладається логічно, послідовно, грамотною мовою, а також надаються відповідні відповіді на запитання (при необхідності); + додати в Google Class.
- 1 бал** – активність на семінарі: виступи, запитання до колег-студентів (змістовні, доречні, гострі і т.п.), доповнення та коментарі до виступів, відповідей на питання тощо, що демонструють підготовку до семінару (знання змісту матеріалу та лекції).
- 0 балів** – відсутність активності/ відсутність на семінарі.

Критерії оцінювання письмових контрольних робіт №1, 2 (тестів)

Відповідь правильна на 100 %	2 бали
Відповідь правильна на ≥ 50 %	1 бал
Відповідь правильна на < 50 % (майже відсутня)	0 балів
Відповідь не правильна або не відповідає запитанню	

Критерії оцінювання письмового екзамену:

I. Тест – до 20 балів; II. 2 теоретичних питання – до 10 балів кожне.

9-10 балів	Відповідь повна, або з однією незначною помилкою (грунтовна, аргументована, логічно побудована, містить посилання на конкретні приклади)
7-8 балів	Відповідь повна, але з двома-трьома незначними помилками (цілому вірна та повна, але містить окремі неточності або невеликі логічні протиріччя)
4-6 балів	Відповідь не досить повна, та (або) із суттєвими помилками (відповідь в цілому адекватна завданню, але є досить поверхневою та неповною)
2-3 балів	Відповідь не повна, містить суттєві помилки (відповідь не є адекватною завданню, але демонструє деякі знання матеріалу курсу, окремі згадки про важливі ідеї та концепції)
1- 0 балів	Відповідь майже відсутня та (або) не відповідає запитанню

Критерії оцінювання індивідуального завдання – реферату

Максимальна оцінка за реферат – до **10 балів**: враховуються зміст (відповідність темі та вимогам) + оформлення (тексту, у т.ч. структури, посилань, додатків та літератури за вимогами).

Оцінка складається: 1) зміст (відповідність темі, логічність, послідовність у викладі змісту, авторська позиція у вступі та висновках); 2) структура + оформлення реферату – повнота структури роботи (план, вступ, основна частина, висновки, додатки (при потребі), використані джерела, грамотність) + оформлення тексту та списку використаних Інтернет-посилань/ джерел (мін 3 джерела, не старше 2012 р.).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання шкали оцінювання (екзамен)
90 - 100	відмінно
89 - 70	добре
69 - 50	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

- Гіденс Є. Соціологія. Гл. 8. Девіантна поведінка і злочинність. – К.: Основи., 1999. – С. 210-250.
- Емішянц О. Б. Процесуальні аспекти функціонування особистості / О. Б. Емішянц // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. – К. : Логос, 2011. – Вип.13. – С. 137-142.

3. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2004.
4. Каралаш Н.Г. Соціологія особистості: навч. посіб. – Чернівці: Рута, 2006. – 76 с
5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія: Базовий курс: Підручник для студентів вузів. – К.: Каравела, 2006. – 312 с.
6. Медведєва В. Особливості процесу соціалізації особистості в умовах інформаційного суспільства / В. Медведєва // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2016. – Вип. 43. – С. 584–595.
7. Русскін, В. В. Соціологія особистості. Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Миколаївський держ. ун-т ім. В.О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2006. – 124 с.
8. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
9. Рущенко І.П. Соціальний порядок і соціальні відхилення // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 136 – 566.
10. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навч. посібник. – Вид. 2-ге – К.: Атіка, 2007. – 480 с.
11. Соціологічна енциклопедія / Ред. кол.: Астахова В.І., Бакіров В.С., Городяненко В.Г. (уклад.) та ін. – К.: Академвидав, 2008. – 456с.
12. Соціологія : Словник термінів і понять. / За ред. Біленького Є.А. і Козловця М.А.– К.: Кондор, 2006. – 372 с.
13. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. – Донецьк: КІЦ, 2013. – 192 с.
14. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макєєва С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
15. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
16. Соціологія: Підручник для вищої школи. – 5. вид., перероб. і доп. – Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2006. – 767 с.
17. Соціологія: підручник. За ред. Городяненко В.Г. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Академія, 2008. – 544 с.
18. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.
19. Циба В. Т. Соціологія особистості: системний підхід (соціально-психологічний аналіз): Навч. посіб. – К., 2000. – 149 с.
20. Черниш Н.Й. Соціологія: підручн. за рейтингово-модульною системою навч. – 5-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2009. – 468с.
21. Якуба О. О. Соціологія: Навч. посіб. – Харків: Константа, 1996. – 161 с.

Допоміжна література

1. Андрущенко В., Губерський В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. – К., 2002.
2. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. – К., 1998. — 534 с.
3. Габермас Ю. Громадянство і національна ідентичність / Умови громадянства: Зб. ст. / Під редакцією Варта ван Стінбергена. – К., 2005. – С. 49-70
4. Голіна В., Колодяжний М. Світова злочинність: сучасні тенденції та стратегії протидії – [Режим доступу]:
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vapny_2015_2_12.pdf
5. Грабовський С. І. XX століття та українська людина. Виклики і відповіді. — К., Стило, 2000.
6. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. – Т.2 – Львів: ЛьВДУВС, 2019. – [Електронний ресурс]
7. Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали наук.-практ.конф. (Харків, 10 квіт. 2015 р.) / МВС України, Харк.нац.ун-т внутр.справ,Ф-т

права та масових комунікацій, Кафедра соціології та психології; Соціологічна асоціація України.-Х.:ХНУВС, 2015.- 166 с. Збірка містить тези

8. Дзьобань О.П., Пилипчук В.Г. Інформаційне насильство та безпека: світоглядно-правові аспекти / За заг. ред. проф. В.Г. Пилипчука. – Харків: Майдан, 2011. – 244 с.
9. Злобіна О., Тихонович В. Суспільна криза і життєві стратегії особистості. – К.: Стилос, 2001.
10. Каралаш Н.Г. Соціологія особистості. Навч. посіб. - Н. Г. Каралаш ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2006.
11. Корж К.М. Категоріально-понятійний апарат соціології девіантної поведінки / К.М. Корж // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Випуск 7. – 2011. – С. 96-104.
12. Кравцова М.О. Сучасний стан і напрями протидії кіберзлочинності в Україні. Вісник кримінологічної асоціації України. 2018. № 2(19). С. 155–166.
13. Лісовський П. Інформологія: Людина і Всесвіт. – Кондор – 2018. – 152 с.
14. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. – К.: Укр. центр духовної культури, 2000.
15. Москаленко В.В. Соціалізація особистості. К.: Фенікс, 2013 – 540 с.
16. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.17 р. № 2163-VII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 18.10.2021).
17. Рущенко І.П. Соціологія злочинності: Монографія. – Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2001. – 370 с.
18. Рущенко, І.П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога. Харків: ФОП Павленко О. І. - 2015.
19. Сенченко, М. Латентна світова інформаційна війна. Київ: ФОП Стебеляк. – 2014.
20. Сердюк О.О. Проблеми визначення соціальних патологій в сучасній соціології // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 302 – 307.
21. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху. — К.: Ніка-Центр, 2006. – 320 с.
22. Соціальний ареал життя особистості / М. Шульга (ред.); НАН України, Ін-т соціології. – К., 2005.
23. Статистика злочинності Європейський Союз (ЄС) – [Режим доступу]. : https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics
24. Фром Е. Втеча від свободи. – Харків., «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2019. – 165 с.
25. Фурман А., В. Біскуп В., О. Морщакова О. Загальна соціологія. Хрестоматія. – Ліра-К. – 2019. – 354 с.
26. Що таке булінг, як його розпізнати та як діяти сторонам конфлікту?// [Режим доступу]: <https://kyivobljust.gov.ua/news/direction/scho-take-buling-yak-yogo-rozpiznati-ta-yak-diyati-storona-m-konfliktu-konsultatsiya-ministerstva-yustitsii>

11. Інформаційні ресурси

1. www.sau.kiev.ua – сайт Соціологічної асоціації України;
2. www.sociology.kharkov.ua – соціологічні ресурси соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;
3. http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php – електронна бібліотека Інституту соціології НАН України;
4. www.meta-ukrain.com – дані про соціологічні публікації в Україні;
5. www.ucpeps.com.ua/ukr/all/sociology – архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м. Київ;
6. www.ukrstat.gov.ua – статистичні матеріали Держкомстату України;
7. www.unesco.org/general/eng/infoserv/doc/journals/sociology.html – електронні видання наукової періодики з соціології;

8. www.pscw.uva.nl/sociosite/index/html – Інформаційно-пошукова система з соціології;
9. www.socd.univ.kiev.ua/RES/ – ресурси факультету соціології Київської національного університету імені Тараса Шевченка.

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни «Теорія та практика реклами»

(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 2022/2023 н. р.

Заступник декана соціологічного факультету з навчальної роботи

_____ В'ячеслав
НІКУЛІН (підпис) (прізвище, ініціали)

«____» _____ 2022 р.

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

_____ Юлія СОРОКА
(підпис) (прізвище, ініціали)

«____» _____ 2022 р.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Соціологія особистості та девіантної поведінки»

ТЕМА 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічні концепції особистості.

Питання для обговорення

1. Об'єкт і предмет соціології особистості та її основні проблеми.
2. Поняття «людина», «індивід», «особистість». Порівняльний аналіз понять «індивід» та «індивідуальність».
3. Особливості соціологічного аналізу особистості.
4. Особистість як комплекс соціальних якостей індивіда. Основні критерії особистості.

Рекомендована література:

1. Емішянц О. Б. Процесуальні аспекти функціонування особистості / О. Б. Емішянц // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. – К. : Логос, 2011. – Вип.13. – С. 137–142.
2. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2004.
3. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія: Базовий курс: Підручник для студентів вузів. – К.: Каравела, 2006. – 312 с.
4. Медведєва В. Особливості процесу соціалізації особистості в умовах інформаційного суспільства / В. Медведєва // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2016. – Вип. 43. – С. 584–595.
5. Русскін, В. В. Соціологія особистості. Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Миколаївський держ. ун-т ім. В.О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2006. – 124 с.
6. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
7. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макєєва С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
8. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
9. Соціологія: Підручник для вищої школи. – 5. вид., перероб. і доп. – Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2006. – 767 с.
10. Соціологія: підручник. За ред. Городяненко В.Г. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Академія, 2008. – 544 с.
11. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.
12. Циба В. Т. Соціологія особистості: системний підхід (соціально-психологічний аналіз): Навч. посіб. – К., 2000. – 149 с.
13. Черниш Н.Й. Соціологія: підручн. за рейтингово-модульною системою навч. – 5-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2009. – 468с.

14. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. — К.: Укр. центр духовної культури, 2000.
15. Москаленко В.В. Соціалізація особистості. К.: Фенікс, 2013 – 540 с.

ТЕМА 2. Соціалізація та самореалізація особистості.

Питання для обговорення

1. Соціалізація особистості: сутність.
2. Формування особистості у процесі її соціалізації.
3. Агенти соціалізації.
4. Соціальна адаптація та інтеріоризація як *етапи соціалізації*.
5. Соціальний статус і соціальні ролі особистості.
6. Соціальна структура та типи особистості (ідеальний, базовий, реальний).
7. Стиль, спосіб, ставлення до життя та *життєві стратегії* особистості у суспільстві, що трансформується / в умовах COVID19.
8. Соціальна поведінка особистості.
9. Соціальна дія та соціальна взаємодія. «Життєвий успіх».
10. Маргінальна особистість та девіантна особистість як соціальні феномени.

Рекомендована література:

1. Емішянц О. Б. Процесуальні аспекти функціонування особистості / О. Б. Емішянц // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. – К. : Логос, 2011. – Вип.13. – С. 137–142.
2. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2004.
3. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія: Базовий курс: Підручник для студентів вузів. – К.: Каравела, 2006. – 312 с.
4. Медведєва В. Особливості процесу соціалізації особистості в умовах інформаційного суспільства / В. Медведєва // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2016. – Вип. 43. – С. 584–595.
5. Русскін, В. В. Соціологія особистості. Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Миколаївський держ. ун-т ім. В.О .Сухомлинського. – Миколаїв, 2006. – 124 с.
6. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
7. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макеева С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
8. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
9. Соціологія: Підручник для вищої школи. – 5. вид., перероб. і доп. – Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2006. – 767 с.
10. Соціологія: підручник. За ред. Городяненко В.Г. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Академія, 2008. – 544 с.

11. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.
12. Циба В. Т. Соціологія особистості: системний підхід (соціально-психологічний аналіз): Навч. посіб. – К., 2000. – 149 с.
13. Черниш Н.Й. Соціологія: підручн. за рейтингово-модульною системою навч. – 5-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2009. – 468с.
14. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. — К.: Укр. центр духовної культури, 2000.
15. Москаленко В.В. Соціалізація особистості. К.: Фенікс, 2013 – 540 с.

ТЕМА 3. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія.

Питання для обговорення

1. Об'єкт та предмет соціології девіантної поведінки. Основні напрямки досліджень соціології девіантної поведінки. Становлення соціології девіантної поведінки і соціального контролю як спеціальної соціологічної теорії.
2. Історичний досвід емпіричних досліджень девіантної поведінки в соціології.
3. Соціологічні методи дослідження девіантної поведінки (якісні і кількісні методи).

Рекомендована література:

1. Гіденс Є. Соціологія. Гл. 8. Девіантна поведінка і злочинність. – К.: Основи., 1999. – С. 210-250.
2. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
3. Рущенко І.П. Соціальний порядок і соціальні відхилення // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 136 – 566.
4. Сердюк О.О. Проблеми визначення соціальних патологій в сучасній соціології // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 302 – 307
5. Соціологічна енциклопедія / Ред. кол.: Астахова В.І., Бакіров В.С., Городяненко В.Г. (уклад.) та ін. – К.: Академвидав, 2008. – 456с.
6. Соціологія : Словник термінів і понять. / За ред. Біленького Є.А. і Козловця М.А.– К.: Кондор, 2006. – 372 с.
7. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. – Донецьк: КІЦ, 2013. – 192 с.
8. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макєєва С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
9. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.

-
10. Соціологія: Підручник для вищої школи. – 5. вид., перероб. і доп. – Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2006. – 767 с.
 11. Соціологія: підручник. За ред. Городяненко В.Г. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Академія, 2008. – 544 с.
 12. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.

ТЕМА 4. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві : проблема vs виклик vs різноманіття?

Питання для обговорення

1. Що є девіація?
2. Девіація та соціальні норми. Сутність соціальної норми і її види.
3. Функції соціальних норм.
4. Соціальні норми і цінності.
5. Природа девіації.
6. Основні компоненти девіації.
7. Основні види девіантної поведінки.
8. Девіація як процес (за Н. Смелзером).
9. Девіантна поведінка і соціальний контроль.
10. Структура соціального контролю.
11. Методи соціального контролю.
12. Санкції соціального контролю та їх види.
13. Ефективність соціального контролю.

Рекомендована література:

1. Гіденс Є. Соціологія. Гл. 8. Девіантна поведінка і злочинність. – К.: Основи., 1999. – С. 210-250.
2. Корж К.М. Категоріально-понятійний апарат соціології девіантної поведінки / К.М. Корж // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Випуск 7. – 2011. – С. 96-104
3. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХП», 2020. – С. 130.
4. Рущенко І.П. Соціальний порядок і соціальні відхилення // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 136 – 566.
5. Соціологічна енциклопедія / Ред. кол.: Астахова В.І., Бакіров В.С., Городяненко В.Г. (уклад.) та ін. – К.: Академвидав, 2008. – 456с.
6. Соціологія : Словник термінів і понять. / За ред. Біленького Є.А. і Козловця М.А. – К.: Кондор, 2006. – 372 с.
7. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. – Донецьк: КІЦ, 2013. – 192 с.

-
8. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макєєва С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
 9. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
 10. Соціологія: Підручник для вищої школи. – 5. вид., перероб. і доп. – Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2006. – 767 с.
 11. Соціологія: підручник. За ред. Городяненко В.Г. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Академія, 2008. – 544 с.
 12. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.
 13. Фром Е. Втеча від свободи. — Харків., «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2019. – 165 с.

ТЕМА 5. Основні види девіантної поведінки.

Питання для обговорення

1. Злочинна поведінка як вид девіантної поведінки.
2. Насильство як вид девіантної поведінки.
3. Суїцид як вид саморуйнівної девіантної поведінки.
4. Соціальні адикції в фокусі соціології особистості та девіантної поведінки.

Рекомендована література:

1. Голіна В., Колодяжний М. Світова злочинність: сучасні тенденції та стратегії протидії – [Режим доступу]. : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vapny_2015_2_12.pdf
2. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
3. Рущенко І.П. Соціальний порядок і соціальні відхилення // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 136 – 566.
4. Рущенко, І. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога. Харків: ФОП Павленко О. І. - 2015.
5. Рущенко І.П. Соціологія злочинності: Монографія. – Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2001. – 370 с.
6. Кравцова М.О. Сучасний стан і напрями протидії кіберзлочинності в Україні. Вісник кримінологічної асоціації України. 2018. № 2(19). С. 155–166.
7. Лісовський П. Інформологія: Людина і Всесвіт. – Кондор – 2018. – 152 с.
8. Сенченко, М. Латентна світова інформаційна війна. Київ: ФОП Стебеляк. - 2014
9. Соціологічна енциклопедія / Ред. кол.: Астахова В.І., Бакіров В.С., Городяненко В.Г. (уклад.) та ін. – К.: Академвидав, 2008. – 456с.

10. Соціологія : Словник термінів і понять. / За ред. Біленького Є.А. і Козловця М.А. – К.: Кондор, 2006. – 372 с.
11. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. – Донецьк: КІЦ, 2013. – 192 с.
12. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макєєва С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
13. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
14. Статистика злочинності Європейський Союз (ЄС) – [Режим доступу]. : https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics
15. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.
16. Що таке булінг, як його розпізнати та як діяти сторонам конфлікту?// [Режим доступу]: <https://kyivobljust.gov.ua/news/direction/scho-take-buling-yak-yogo-rozpiznati-ta-yak-diyati-storonam-konfliktu-konsultatsiya-ministerstva-yustitsii>

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Підготовка до семінарів з кожної з тем робочої програми.
2. Підготовка рефератів.

Теми рефератів (*орієнтовні*)

1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія.
2. Поняття «людина», «індивід», «особистість». Порівняльний аналіз понять «індивід» та «індивідуальність».
3. Особистість як комплекс соціальних якостей індивіда.
4. Формування особистості у процесі її соціалізації.
5. Стель, спосіб, ставлення до життя та *життєві стратегії* особистості у суспільстві, що трансформується.
6. Маргінальна особистість та девіантна особистість як соціальні феномени.
7. «Щастя» як предмет соціології особистості.
8. «Життєвий успіх» як феномен сучасного суспільства.
9. Становлення соціології девіантної поведінки і соціального контролю як спеціальної соціологічної теорії.
10. Девіантна поведінка: благо чи зло (індивідуальний, груповий, соціальний контекст)?
11. Ч. Ломброзо, У. Шелдон, Т. Прайс: представники біологічного напрямку дослідження девіантної поведінки (біографія, наукова діяльність, основні роботи з проблеми девіантної поведінки, досягнення та критика концепції).
12. Порівняльний аналіз теорій аномії Е. Дюркгейма і Р. Мертон.
13. Теоретичні можливості та обмеження теорії конфлікту в поясненні девіантної поведінки в суспільстві (К. Маркс, Р. Дарендорф, Л. Козер, Р. Куїні, О. Турк, Дж. Янг і ін.).
14. Злочинність в кризовому суспільстві.
15. Злочинна субкультура.
16. Моральна аномія. Моральність і злочинність.
17. Тенденції та перспективи злочинності: індивідуальний, соціальний і міжнародний рівні.
18. Історія в'язниць в Європі (в США / в Україні).
19. Злочинна поведінка в мережі Інтернет.
20. Політичне насильство (до особи, групи, суспільства).
21. Історія війн: досвід та уроки людства.
22. Історія виникнення терору та тероризму як форм насильства.
23. Насильство в сім'ї.
24. Насилля над жінками в Україні.
25. Насильство серед дітей та підлітків як соціальна проблема.
26. Булінг як вид соціально-психологічного насилля.
27. Насильство в ЗМІ: постановка проблеми та її наслідки.
28. Хайп як невід'ємна частина медіавпливу на сучасне суспільство.
29. Фейки російської пропаганди під час війни.

30. Протидія фейкам в українському медіа-просторі
 31. Насильство в «нових медіа». Насильство в мережі Інтернет.
 32. Маніпуляції масовою свідомістю у різні періоди історії
 33. Війна як крайня недопустима форма насильства.
 34. Рос.-українська війна.
 35. Патріотизм українців під час російсько-української війни.
 36. Волонтерський рух в Україні під час російсько-української війни.
 37. Релігійний та культурологічний аспекти самогубств.
 38. Евтаназія як соціальна проблема: правовий, моральний та психологічний аспекти.
 39. Історія «проституції» як соціального явища.
 40. Підліткова проституція як соціальна проблема.
 41. Торгівля людьми та секс-рабство як соціальна проблема в світі.
 42. Соціальні адикції в фокусі соціології особистості та девіантної поведінки.
 43. Наркоманія в молодіжному середовищі: мотиви прилучення, джерела інформування.
 44. Державна політика по відношенню до вживання/ боротьби з наркотиків на Сході, Північній Америці, Китаї, США, Європі.
 45. Алкоголізм (наркоманія) в молодіжному середовищі.
 46. Шопоголізм та надмірне споживання товарів як девіантність.
 47. Комп'ютерна / Інтернет адикція
 48. Історичний досвід емпіричних досліджень девіантної поведінки в ранній соціології (к. ХІХ – н. ХХ ст.).
 49. Світовий досвід емпіричних досліджень девіантної поведінки в соціології ХХ- ХХІ ст..
 50. Методи дослідження девіантної поведінки в Інтернет-просторі.
 51. Глобалізація і девіація
 52. Позитивні девіації як тип ДП
 53. Генії та геніальність в світовій історії в контексті теорій ДП.
 54. Життєві перемоги людей з фізичними обмеженнями як прояв позитивних девіацій
 55. Історія волонтерського руху в Україні / (в світі) як прояв позитивних девіацій.
 56. Позитивні девіації в Україні / в світі.
 57. *Тема за вибором студента (в межах тематики курсу)*
-

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, ЩО ПЕРЕДБАЧЕНА НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Студенти виконують 2 тест:

- 1) Контрольна робота №1 (Тест) – за Розділом 1 «Соціологія особистості».
- 2) Контрольна робота №2 (Тест) – за Розділом 2 «Соціологія девіантної поведінки».

Кожний тест містить по 10 питань. Всі питання "закриті"; можлива або 1 правильна відповідь, або декілька, або всі.

Приклади питань до К/р №1:

Основні проблеми соціології особистості – це:? (Оберіть правильне)

1. Вивчення особистості як елементу соціального життя.
2. Вивчення особистості та звернення уваги на індивідуальні відмінності людей; їхній темперамент, характер, особливості поведінки; вивчає чим і чому люди відрізняються один від одного.
3. Вивчення особистості як об'єкту соц. відносин (вплив суспільства на особистість, зокрема у процесі виховання, навчання, формування, соціалізації).
4. Вивчення соціально-психологічних якостей, особливостей, що характеризують індивіда.
5. Вивчення особистості як суб'єкта соц. відносин: вивчення соц. діяльності, активності особистості; її участь у зміні та розвитку суспільних відносин; зв'язку особи та соц. групи, особистості та суспільства тощо.

«Сукупність рис, що відрізняють даного індивіда від усіх інших» - це визначення категорії:..? (Оберіть правильне)

1. Людина
2. Індивід
3. Індивідуальність
4. Особистість

Структура особистості має такі рівні: ...? (Оберіть правильне)

1. Базовий індивідуальний
2. Генетично обумовлені, успадковані компоненти структури особистості;
3. Індивідуально-психологічні характеристики особистості;
4. Соціально значущі компоненти, що формуються під впливом соціальних зв'язків та відносин.

Які є види соціальних статусів? (Оберіть правильне)

1. Придбаний
2. Приписуваний
3. Змішаний
4. Перехідний.

Приклади питань до К/р №1:

Функції девіації: ..? (оберіть правильне)

1. Девіації здатні посилювати підпорядкування нормам
2. Девіації яскравіше окреслюють контури того, що вважається нормою
3. Девіації підсилюють групову солідарність

4. Девіації підривають готовність члена суспільства виконувати свої соціальні ролі і вносити внесок у функціонування соціальної системи
5. Девіації - каталізатор соціальних змін.

Які методи соціального контролю запропонував Т. Парсонс? (оберіть правильне)

1. Ізоляція
2. Переконавання
3. Переоцінка норм
4. Відокремлення
5. Реабілітація
6. Покарання
7. Соціальні винагороди

Злочинність як соціальний феномен характеризується рядом властивостей, а саме...? (оберіть правильне)

1. Масовість;
2. Відносна статистична стійкість;
3. Історична мінливість;
4. Іррегулярність;
5. Соціальна відносність.

Які існують стратегії застосування смертної кари? (оберіть правильне)

1. Смертна кара застосовується;
2. Смертна кара застосовується тільки за військові злочини;
3. Смертна кара скасована;
4. Смертна кара не скасована, але смертні вироки не виконуються.

Основними формами інформаційного насильства є: ...? (оберіть правильне)

1. Інформаційний тиск/ пресинг;
2. Перекручена інформація;
3. Недостатня інформація;
4. Нелегітимна інформація;
5. Дискримінаційна реклама.

5. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ (ЕКЗАМЕН У КОМБІНОВАНІЙ ФОРМІ) з дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки»

Екзамен (тест + теоретичне питання) може проводитись як в аудиторії, так і дистанційно (за потреби). Тест може виконуватись письмово або онлайн (за допомогою Google Classroom).

Розділ I. «Соціологія особистості»

1. Об'єкт і предмет соціології особистості та її основні проблеми.
2. Поняття «людина», «індивід», «особистість». Порівняльний аналіз понять «індивід» та «індивідуальність».
3. Особливості соціологічного аналізу особистості.
4. Особистість як комплекс соціальних якостей індивіда. Основні критерії особистості.
5. Соціалізація особистості: сутність. Формування особистості у процесі її соціалізації. Агенти соціалізації.
6. Соціальна адаптація та інтеріоризація як етапи соціалізації.
7. Соціальний статус і соціальні ролі особистості.
8. Соціальна структура особистості
9. Типологізація особистості.
10. Соціологічні теорії особистості.
11. Стиль, спосіб, ставлення (самореалізація) до життя.
12. *Життєві стратегії* особистості у суспільстві, що трансформується.
13. Соціальна поведінка особистості.
14. Соціальна дія та соціальна взаємодія.
15. Маргінальна особистість як соціальні феномени.

Розділ II. «Соціологія девіантної поведінки»

1. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія (об'єкт, предмет, основні напрямки досліджень; міждисциплінарні зв'язки соціології девіантної поведінки).
2. Що є девіація? Основні елементи девіації.
3. Соціальні норми і цінності та девіація.
4. Природа девіації: соціальні характеристики та соціальні ефекти девіації.
5. Форми і основні види девіантної поведінки.
6. Девіація як процес (за Н. Смелзером). «Девіантна кар'єра». «Девіантний випадок». «Девіантне зречення». «Девіантне перебільшення».
7. Девіантна поведінка і соціальний контроль. Соціальний контроль: поняття, структура, види, методи, ефективність соціального контролю.
8. Поняття санкції соціального контролю. Види санкцій. Формальний і неформальний соціальний контроль
9. Основні несоціологічні теорії ДП.
10. Основні соціологічні підходи і теорії ДП.
11. Злочинна поведінка як вид девіантної поведінки.
12. Насильство як вид девіантної поведінки.
13. Суїцид як вид саморуйнівної девіантної поведінки..
14. Соціальні адикції в фокусі соціології особистості та девіантної поведінки

15. Історичний досвід емпіричних досліджень девіантної поведінки в соціології.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання відповідей на теоретичні питання та виконання практичних завдань на семінарських заняттях, виконання практичних завдань в межах самостійної роботи студентів, підсумкового контролю.

Схема нарахування балів

Розподіл балів, які отримують студенти (з/о форми навчання)_
(підсумковий семестровий контроль в формі екзамену)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									Екзамен	Сума	
Розділ 1		Розділ 2			Контр.-на робота, передбаче на НП №1	Контр.-на робота, передбаче на НП №2	Рефера т	Разом			
T1	T2	T3	T4	T5		20	20	10	60	40	100
2		2	2	2	2						

Критерії оцінювання поточного контролю, контрольних робіт та екзамену

Критерії оцінювання поточного контролю

- 2 бали** – виступ з доповіддю, яка самостійно підготовлена за темою семінарського заняття (ДЗ), містить змістовний цікавий інформаційний матеріал ± супроводжується самостійними коментарями/ висновками з елементів критичного мислення, викладається логічно, послідовно, грамотною мовою, а також надаються відповідні відповіді на запитання (при необхідності); + додати в Google Class.
- 1 бал** – активність на семінарі: виступи, запитання до колег-студентів (змістовні, доречні, гострі і т.п.), доповнення та коментарі до виступів, відповідей на питання тощо, що демонструють підготовку до семінару (знання змісту матеріалу та лекції).
- 0 балів** – відсутність активності/ відсутність на семінарі.

Критерії оцінювання письмових контрольних робіт №1, 2 (тестів)

Відповідь правильна на 100 %	2 бали
Відповідь правильна на ≥ 50 %	1 бал
Відповідь правильна на < 50 % (майже відсутня)	0 балів
Відповідь не правильна або не відповідає запитанню	

Критерії оцінювання письмового екзамену:

I. Тест – до 20 балів; II. 2 теоретичних питання – мах 10 балів кожне.

9-10 балів	Відповідь повна, або з однією незначною помилкою (грунтовна, аргументована, логічно побудована, містить посилання на конкретні приклади)
7-8 балів	Відповідь повна, але з двома-трьома незначними помилками (цілomu вірна та повна, але містить окремі неточності або невеликі логічні протиріччя)
4-6 бали	Відповідь не досить повна, та (або) із суттєвими помилками (відповідь в цілому адекватна завданню, але є досить поверхневою та неповною)
2-3 бали	Відповідь не повна, містить суттєві помилки (відповідь не є адекватною завданню, але демонструє деякі знання матеріалу курсу, окремі згадки про важливі ідеї та концепції)
1- 0 балів	Відповідь майже відсутня та (або) не відповідає запитанню

Критерії оцінювання індивідуального завдання – реферату

Максимальна оцінка за реферат – до **10 балів**: враховуються зміст (відповідність темі та вимогам) + оформлення (тексту, у т.ч. структури, посилань, додатків та літератури за вимогами).

Оцінка складається: 1) зміст (відповідність темі, логічність, послідовність у викладі змісту, авторська позиція у вступі та висновках); 2) структура + оформлення реферату – повнота структури роботи (план, вступ, основна частина, висновки, додатки (при потребі), використані джерела, грамотність) + оформлення тексту та списку використаних Інтернет-посилань/ джерел (мін 3 джерела, не старші 2012 р., рос. джерела - заборонено).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для для чотирирівневої шкали оцінювання шкали оцінювання (екзамен)
90 - 100	відмінно
89 - 70	добре
69 - 50	задовільно
1-49	незадовільно